

Teller Ede kedves háza

A lugosiak felújították a világhírű tudós családjának egykori házát. (Fotó: Gyenes Kálmán)

Lugoson jártunk, a Temes-parti városban, mely egyike Közép-Európa talán legjellegzetesebb kulturális-politikai „lelőhelyeinek”: a román, a magyar és a német (sváb) személyiségek egész tárháza indult e mintegy 60 ezer lakosú településről az évek során az érvényesülés felé. Lucian Blaga, Filaret Barbu, a Brediceanu család tagjai, Adam Müller-Guttenbrunn, Norbert Wiener, Jakabffy Elemér, Szántó György, Neumann János, Katona Szabó István neve mindenképpen e városhoz kapcsolható.

Teller Ede, a hidrogénbomba „atyja”, a jeles fizikus emlékirataiban jelezte: nagyszülei és édesanyja lugosi háza diákkorának kedves tartózkodási helye volt, melyhez felhőtlen diákkorának legjobb időszaka fűződik. A budapesti születésű, az egykori Fasori Gimnáziumba járó diák nyolc éven át minden nyarat a Temes-parton, a felvételünkön bemutatott, édesanyja családjának birtokában levő Deutsch-

házban töltötte, mintegy harminc méterre a Temes-parttól. Sajtóhírek szerint szeptember-október hónapokban Teller Ede Romániába utazik. A kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem díszdoktorrá avatja, s szándékai szerint szeretne ellátogatni Lugosra is.

A Délmagyarország kérdésére Turcanu Virgil lugosi polgármester a következőket mondta: – Ismerjük Teller professzor terveit. Tudomásunk van arról, hogy Kolozsvárott nagy vitát váltott ki az elképzelés, hogy a Babes-Bolyai Egyetemen díszdoktorrá avatják. Véleményem szerint a józan ész felülkerekedik az indokolatlan óvatosságon: mindahányan tudjuk, hogy Teller Ede Ronald Reagan elnök egyik tanácsadójaként igenis hozzájárult ahhoz, hogy a ‘80-as évek elejétől a kommunizmus, az addigi térhódításaival szemben, egy tapodtat sem jutott előre. Nyílt szívvel várjuk Lugos városába, sőt azt a házat, ahol valaha gyermekéveit töltötte, rendbetessük. Városunk lakói ismerik és nagyra értékelik Teller Ede életútját. Meggyőződésünk, hogy az utókor kárpótolni fogja az elmaradt Nobel-díjért.

Pataki Sándor

● Négy évvel ezelőtt volt az egész tóra kiterjedő első fölönás. Akkor hivatalosan megtiltották, hogy angolnát telepítsenek bele. Lám, ármányos kezek mégis telepítették. – Bizonyítható, hogy nem. Az a rengeteg angolna, ami idén pusztult el, mind 1991 előtt került bele.

● Uramisten! Hogyan fért bele annyi?! Ennyire telhetetlen volt a halgazdálkodásunk?

– Sajnos, felelőtlenül agyonangolnálták a vizet.

● Megnézték az ivadékeiket számadásait is?

– Szigorú vizsgálatot rendelttem el: se az élő példányok között, se az elpusztultak között nem akadt olyan, amelyiket 1991 után tették volna bele. A kormeghatározás teljes pontossággal igazolta ezt.

● Akkor szóba került a fonalféreg, 25-30 is előfordult egynek-egynek az úszóhólyagjában.

– Tisztázódott végre, már akkor is szűnyögirtó miatt gyöngültek le annyira, hogy kőnyűszerrrel megtelepedhettek bennük a fonalféreg is. Az igazi ok tehát a szűnyögirtó vegyszer volt.

● Akkor most miért csak a keleti végeken pusztultak? Máshol is irtották a szűnyögöt. Pánik volt idén az egyébként ártatlan árvasszűnyog miatt is.

– A kenesei öbölben felhőszakadással fölerő hatalmas vihar támadt közvetlenül a permetezés után, és az mosta bele. A többi részén nem volt vihar, a kesztőhelyi öbölben kifogott angolnák kontrollként szerepelhettek a mostani vizsgálatoknál. Persze, előjött megint a régi reflex: a kiskerteket permetezték, onnan jött bele a vegyszer. Sajnos, egyértelmű: a szűnyögirtó a ludas.

● Az, amelyik a növényvédelem szakemberei szerint elbomlik, mire leér a földre...

– Hatalmas mese! A balatoni iszapból mutatta ki a vizsgálat, hogy egy hónap eltelte után is ott volt még a belezott mérge háromnegyede. Magát nagyon megeztették a növényvédelem szakemberei. Sajnos, lépten-nyomon tapasztaltuk most is, önmagukat szakértőnek nyilvánító köklerek sokasága adott egészen félrevezető

Érthető okokból, hatalmas vihart kavart idén megint a Balatonon az angolnapusztulás. Hullámai nemcsak az országot verték körbe, de a külföldet is érintették, ami, persze, megint ránk ütött vissza. Több-ször írtunk magunk is róla, most ismét megkérdeztük Nemcsók János szegedi professzort, balatoni államtitkárt, mit tudunk eddig az okokról, és milyen következtetést vonhatunk le belőlük. Talán cél-szerű, ha az általunk eddig érintett gondok sorrendjében haladunk.

● A Balaton nem halastó! Agyonangolnálták a vizet

tájékoztatókat. Szerettem az újságírókat, rengeteget köszönhetünk nekik éppen figyelmük révén, de annyi zűrzavar és összeírás, elő-számlálási nehézség lenne. Alkalmanként oda fordultak fölvilágosításért, ahol a fél-retájékoztató volt az érdek.

● Ha egyértelműen a szűnyögirtó okolható, akkor miért nem pusztult a többi hal is?

– Sikertől sorrendet föl-lítanunk a veszélyeztetettséget illetően. A nemzetközi irodalomból is kiderült, leg-érzékenyebb a pisztráng – ez szerencsénkre nem él meg a tóban –, követi azonnal az angolna, a szélhajtó kűsz, a busa, a ragadozó halak és a ponty. A többiben is kimu-tatható a mérge, de valami-vel nagyobb a tűrőképessé-gük. Sajnos, kellemetlen rá-adás is van: az angolnának különleges éjszakai szokása, hogy a sekélyebb, füvesebb partokhoz megy ki, ahol tör-ténetesen töményebb volt a vegyszer, és ráadásul kopol-tyúig kiemelkedik a vízből. Ha filmszerű bevonatként úszik még a mérge a felszí-nen az első órákban, az an-golna meg éppen ott pipál, nem csodálkozhatunk, hogy kopoltyúja beverzik. Mint emberen a tüdővérzés, olyan veszélyes ez a jelenség. A megvizsgált példányok kö-zött sok olyat találtunk, ame-lyiknek a gyomra annyira üres volt, mintha napok óta nem evett volna. Belső-rend-szeri gondok is fölmerültek tehát. A mindig eleven hal annyira legyöngült, szinte térférgelt a víz tetején, mi-előtt elpusztult volna. Szá-nalmas látvány volt.

● Meddig kell még ret-tegnünk hasonló vesze-delem miatt?

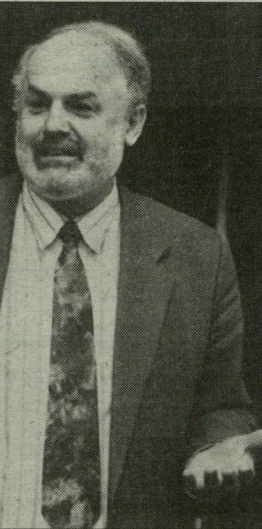
– Angolnát ter-mészetesen ezután sem telepíthetnek, így két-három év alatt kifogy a víz-ből. Siettetjük is, elrendeltem, hogy az angolnát és a busát mindenkép-pen ki kell fogni belőle.

● Erre mond-ják majd, akik mégse ha-lásszák ki, hogy olyan volt a nemzetközi piac, nem vette senki, tehát legjobb volt benne hagyni.

– Repülőgépről is látni lehetett, hatalmas busara-jok úsztak – sajnos, megint-csak dögként – a tó közepén. Ekkora veszedelemnek nem tehetjük ki a többi élőlényt, köztük első helyen természe-tesen az embert, hogy bomló haltetekkel legyen tele. Ha senki nem veszi meg, ha még a fejlődő országoknak se tudjuk eladni, ha állati ta-karmánynak tudjuk csak föl-használni, akkor is ki kell fogni! Mentés nem fogad-ható el. Két-három év múlva nem fordulhat elő hasonló eset.

● Tessék vigyázni, sza-ván fogják!

– Teljes felelősséggel mondom. Azért sem lehet, mert a vegyszeres szűnyorítást a Balatonon már a kö-vetkező évben a biológiai védekezés váltja föl. Ahogy maga írta, azzal egészen pontos a célzás. Nem lehet eltűnni, hogy egyetlen csipős szűnyog elpusztításáért hat-ezer hasznos rovar is meg-öljünk. Sajnos kimutatható, hogy az utóbbi tizenöt évben

Nemcsók János. (Fotó: Schmidt Andrea)

olyan hatalmas vegyszer-tesek alatt éltek a halak, minden fajának és minden egyednek rongálódott a mája és a bél működése.

● Szabad közbevetnem? Nálunk, például az Alföldön, továbbra is marad-na a vegyszer? Amikor végre tudjuk, hogy árt?

– Szűkkeblű lennék, ha csak a Balatonra gondolnék. A következő évtől kezdődő két esztendő alatt az egész országra szeretném kiter-jesztetni ezt a módszert. Be kell végre látnia mindenki-nek, a molekuláris biológiá-ra támaszkodó modern véde-kezés nagyobb hasznot hoz-hat, mint az olajszoftikés. Ha valaki csak a hasznót nézi.

● Tessék vigyázni me-gint: hatalmas ellenállás lesz, hiszen számos cég léte függ attól, hogy mé-reggel permetezzen. Nem akarok túlozni, de akár terroristákat is alkalmaz-nak, hogy a mérge mégis kijusson.

– Szeretnénk úgy szerve-zni, hogy ugyanazok legye-nek érdekelték a biológiai védekezésben is. De folytat-nám: a telepítési tilalom és a biológiai szűnyogirtás mel-llett elengedhetetlen föld-a-tunk a nádasok rehabilitáció-ja. Végzetesen pusztult a nád, naponta látjuk kárát az élővilágban. Állandóan vizs-gáljuk a Balaton anyagfor-galmát és tápanyagterheltsé-gét ezután is, és azonnal in-tézkedünk, ha megbillen-ne az egészséges egyensúly. Hatalmas munka, komplex föladat, de elválaszthatatlan-ül összefügg a többi igye-kezetünkkel. Tudomásul kell vennie mindenkinek, a Bala-ton nem halastó, és csak a halból fakadó üzleti érde-keknek nem rendelkezhet-jük alá.

● A „pálcázás” elmű-rad? Iszonyatos a kár.

– Leginkább a számonké-rést szorgalmazza az újság-frók, de meg kell monda-nom, én nem akarok keresz-tre feszíteni senkit. Egyetér-tek természetesen a környe-zetvédőkkel, akik a vizsgá-latok eredményeinek összeg-zése után a személyi felelő-ségrevonást is ígértek. Ha úgy hozta a sorsom, hogy bioló-gusként lettem balatoni ál-lamtitkár, akkor az a termé-szetes, ha a korszerű magyar biogazdálkodás alapjait aka-rom megteremteni az egész országban. Legnagyobb meglepetésemre a fűzfői ni-trokémiai ipar felelőseitől is támogatást kaptam – hajlan-dóak környezetbarát nyers-anyagokra áttérni –, de Csongrád megyei képviselő-ként is mindent el kell kö-vetnem a Duna-Tisza köze elsivatagosodása ellen, a Holt-Maros rehabilitációja beindításáért, vagy például az algyői galvániszap meg-semmisítéséért. Azt tartom a legnagyobb bajnak, hogy a legmodernebb technológiá-kat sorra nem ismerik, akik-nek azokkal kellene dolgoz-niuk régtől fogva már.

Horváth Dezső

ÜZLETHELYISÉG KIADÓ!

Az országos üzletláncokkal rendelkező RESTI Rt. tőkeerős társaságok és egyéni vállalkozók jelentkezését várja, az alábbi vasútállomások területén, a RESTI Rt.-hez tartozó egységek hosszú távú üzemeltetésére, melyben lehetőség nyílik a legszélesebb kereskedelmi és vendéglátóipar tevékenység folytatására.

Szerződést, minden további szóbeli tárgyalás nélkül, a számunkra legkedvezőbb írásbeli ajánlatot tevő társasággal vagy magánszeméllyel kötünk. A helyiségek megte-kintését biztosítjuk. A táblázatban minimális bérleti díjak szerepelnek.

Érdeklődni lehet a 267-2056-os telefonon vagy levél-ben: Resti Kereskedelmi és Vendéglátóipari Rész-vénytársaság, 1052 Budapest, Vármegye u. 3-5.

Üzem helysége	Tevékenységi kör	Bérleti díj Ft/+áfa/év	nm
Makó	étterem+büfé	400 000	295
Makó	trafik, bazár	96 000	20
Röszke	trafik, bazár	144 000	29

Nem adják a zsidó vagyont

„Amíg ez a parlament van uralmon Romániában, sem-miféle zsidó és egyéb közös-ségi javakat nem fogunk visszaszolgáltatni” – hang-súlyozta pártjának hét végi sajtóértekezletén Corneliu Vadim Tudor, a nacionalista, antiszemita és idegengyűlölő Nagy Románia Párt elnöke, válaszként a román elnök-ség, a kormány és a fő kor-mánypárt vezetőinek leg-utóbbi kijelentéseire, a tör-vénytelenül kisajátított ki-sebbségi javak törvény általi visszaszolgáltatásáról szóló ígéreteire.

FIGYELEM!
ÁLLÁSÁJÁNLAT!
100 főt akar foglalkoztatni amerikai cég, a kereskedelem legkülönbözőbb területén, belföldön vagy külföldön. A betanítás költségeit a cég vállalja + kedvező kereset, havi:
38 000 Ft nettó.
Hívja a szegedi irodát: tel.: 62/322-221

Szalagparketta:
tölgy, akác, kőris, bükk
lambéria I. o.
Hajópadló, lépcsőlapok, balkon- és kerítés-elemek, szegőlecek.
Parketta- és Faáruüzlet, Kossuth L. sgt. 112.
T.: 484-950

● „Kézfogások”: Arad után Gyula Búcsú Kisiratoson

menti településeinek össze-fogását, szövetségbe szerve-ződését. A résztvevők egye-tértettek abban, hogy a törté-nelmi megbékélést a jószán-dék egyértelmű kimutatásá-val kell elősegíteni. Hasonló egyezsége jutottak Aradon a magyar és a román írók, akiknek a tanácskozásán részt vett Tornai József, a Magyar Írószövetség elnöke is. Az írók párbeszédét időn-ként nehezítette az eltérő fo-galomhasználat, ám a tisztá-zásokat követően (például: mit jelent Erdély a magyar-ságnak és mit a románság-

nak) sort kerítettek azokra a közös gondokra, amelyeket azonosan ítélnék meg – például az amerikanizálódás, az elnemzetlenítés, az európai szellemiség pusztulásának a veszélyeit. Vasárnap Kisira-toson folytatódott és Aradon fejezték be a „Kézfogások” idei események sorozatát. A ka-tolikus magyarok lakta Kisira-tos búcsúján vettek részt a találkozó vendégei. Aradon vasárnap a Városháza dísz-teremben záróünnepséggel, a Maros-parton pedig gálamű-sorral zárták le a baráti talál-kozót. (MTI)

RAFLEX tel.: 321-910
Hatósági vizsgára felkészítő tanfolyamok
– személy- és vagyonári szaktanfolyam
– Magánnyomozói szaktanfolyam
a 87/1995. (VIII.14.) Korm. rendelet és a 12/1995. (VIII.18.) BM-rendelet alapján.
ÁLLAMILAG ELISMERT SZAKKÉPESÍTÉST NYÚJTÓ
középfokú és felsőfokú szakképesítő biztonsgátszervezői tanfolyamok
RÉSZLETFIZETÉSEL
TÁJÉKOZTATÁS ÉS JELENTKEZÉS: Szeged, Tábor u. 5.